

СОЦІАЛЬНА РОБОТА

Коваль Г. В.,
доктор наук з державного управління, професор,
Чорноморський національний
університет імені Петра Могили

ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Проблема практичної підготовки та професіоналізму майбутніх соціальних працівників є найбільш актуальними проблемами для майбутньої та сучасної Української держави.

Феномен професіоналізації висвітлювали у своїх працях В. Бакуменко, М. Іжа, О. Д. Лазор, О. Я. Лазор, В. Луговий, П. Надолішній, Н. Нижник, О.Оболенський, В. Олуйко, О. Турчинов, С. Черноног та інші науковці. Соціологічному аналізу професіоналізму та процесу професіоналізації присвячені роботи Т. Л. Олександрової, В. Л. Погрібної, С.Г.Струмиліної, В.А. Цвик та інших.

В педагогічній науці та практиці йде пошук шляхів оптимізації процесів навчання соціальній роботі, звертається увага на аналіз і вивчення зарубіжного досвіду та можливостей його використання у створенні систем підготовки соціально-педагогічних кадрів.

У процесі оволодіння спеціальністю соціального працівника теоретичні знання обов'язково повинні підкріплюватись практичними навичками, отриманими безпосередньо на місцях роботи майбутніх фахівців, при залученні їх до виконання реальних професійних завдань. Тому проходження різних видів практики в процесі навчання є важливою складовою всього освітнього процесу майбутніх соціальних працівників, що передбачає застосування теоретичних

знань, набутих при вивченні відповідних предметів для вироблення конкретних навичок на практиці.

Посилення уваги до практичної підготовки соціальних працівників обумовлено рядом обставин: побудовою в Україні громадянського суспільства – суспільства соціальної справедливості, яке потребує спеціалістів, здатних забезпечувати соціальний баланс; приєднанням України до Болонського процесу, де питання про якість практичної підготовки постає на новому, більш високому рівні [2].

Практична підготовка відіграє важливе значення у становленні майбутнього професіонала, тому вона вимагає постійного удосконалення видів, етапів, технологій і методів її організації. Удосконалення практичної підготовки майбутніх соціальних працівників повинно базуватися на основі гуманістичних підходів до навчального процесу, в межах яких головними механізмами удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців розглядається індивідуальне і диференційоване навчання, яке охоплює використання індивідуальних нормативів, посилення позитивної мотивації до навчання, активізацію творчого потенціалу студентів, стимулювання потреб у постійному професійному й особистому самовдосконаленні [1, с. 132].

Очевидно, що ефективність діяльності соціальних служб багато в чому визначається рівнем підготовленості і професійної компетентності кадрового складу. Ефективність професійного становлення студента безпосередньо залежить від потреби у співпраці кожної з сторін, наявності бажання і вміння передавати наявні знання, вирішувати існуючі проблеми [2].

У період практики найбільш інтенсивно відбувається процес формування професійних умінь і навичок. Цьому сприяють умови, максимально наближені до майбутньої професійної діяльності. Фактично, практика являє собою організацію самостійної практичної діяльності, спрямованої на вирішення конкретних професійних завдань.

Одним з основних принципів організації практики є її систематичність, безперервність і зв'язок з вивченням теоретичних курсів. Практика організується і проводиться цілеспрямовано, з ускладненням її змісту і завдань

від курсу до курсу, послідовним забезпеченням наступності методів і засобів її організації, керівництва практичною роботою студентів [4].

У процесі практики встановлюються зв'язки між соціальним закладом і вищим навчальним закладом, що, з одного боку, допомагає впровадженню нових елементів у діяльність соціальних закладів, з іншого — сприяє вдосконаленню навчальних планів і програм практики з підготовки спеціалістів.

Формування умінь і навичок соціальної роботи — цілісний процес, який включає такі компоненти: усвідомлення студентом-практикантом значимості професійних умінь і навичок у діяльності соціального працівника, знання їх системи й обсягу, необхідних соціальному працівнику в сучасних умовах; знання способів оволодіння професійними вміннями і навичками; виконання конкретних завдань з оволодіння вміннями і навичками; контроль і аналіз рівня сформованості умінь, коригування їх у разі необхідності.

У процесі проходження практики в соціальних установах різного типу студенти-практиканти разом із соціальними працівниками бази практики забезпечують роботу в найрізноманітніших напрямках.

Отже, підсумовуючи вищевикладений матеріал, можна зазначити, що наступність і технологічність практичної підготовки майбутніх соціальних працівників відіграє важливе значення в напрямі становлення їх як професіоналів, засвоєнні професійно важливих знань, умінь та навичок.

Перспективним напрямом підвищення якості практичної підготовки соціальних працівників є взаємодія в області розробки та реалізації міжнародних проектів, що дозволяють вітчизняним фахівцям освоювати конкретні технології та успішно їх застосовувати зарубіжними колегами. Прикладом такої співпраці може служити впровадження і апробація технології польової роботи, яка дає можливість створення відсутнього в сучасних умовах механізму надання соціальної допомоги вразливим групам дітей та молоді, а також технології роботи з людьми похилого віку [4].

Професійна підготовка фахівця із соціальної роботи основана на кваліфікаційних вимогах, що поєднують у собі сукупність професійних вимог,

характеристик, показників, цінностей, ролей, функцій тощо. Фахівець в галузі соціальної роботи має знати поняття і категорії, принципи та закономірності, форми та рівні соціальної роботи, специфіку пізнання, прогнозування і проектування соціальної роботи, сутність, зміст, інструментарій, методи та види соціальної роботи в різних сферах життєдіяльності та з різними особами та групами населення, професійно-етичні, організаційно управлінських та економічні засади та проблеми соціальної роботи, основи психології та ін.

Варто зазначити, що зміст професіоналізації полягає у засвоєнні індивідом певної системи знань, норм, цінностей, які дозволяють йому стати висококваліфікованим працівником.

Роки навчання у ВНЗ – важливий етап у професійному становленні особистості. В цей період починається засвоєння професійної ролі, відбувається первинна професійна адаптація. Майбутній фахівець у своєму розвитку проходить шлях від початкового інтересу і загального позитивного ставлення до професії, до оволодіння професійними знаннями, усвідомлення змісту і цілей професійної діяльності та ін.

Практика дає для студента систему можливостей, а саме: придбати первинний практичний досвід, познайомитися зі специфікою майбутньої професії та більш свідомо підходити до вивчення спеціальних дисциплін, оволодіти передовими методами діяльності, познайомитися з виробничими процесами, безпосереднє спілкування з професіоналами-практиками - фахівцями вищої категорії у виробничих умовах, перевірити свої знання, навчитися приймати правильні рішення в тій чи іншій виробничій ситуації тощо.

Література:

1. Куличенко Р. М. Социальная работа и подготовка социальных работников в современной России. – Тамбов : Изд-во ТГУ, 1997. – 288 с.

2. Новые социальные технологии в сфере работы с молодежью и пожилыми людьми: Материалы 1 Междунар. науч.-практ. конф. – Иваново. Иван. гос. ун-т, 2003.

3. Попова Т.С. Організація та проведення дослідницької практики студентів спеціальності «Соціальна робота». – Режим доступу: <http://bibl.kma.mk.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2006/50-37-21.pdf>

4. Попович Г. М. Практика – основа професійної підготовки спеціалістів соціальної роботи (Методична розробка). – Ужгород, 2001. – 40с.

5. Програма переддипломної практики студентів спеціальності «Соціальна робота» (освітньо-кваліфікаційний рівень: спеціаліст). – Режим доступу: <http://library.iapm.edu.ua/metod/2164.pdf>

Шерман О.М.,
доктор політичних наук, доцент,
Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ У СФЕРІ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

Формування сприятливої суспільної думки та налагодження ефективної двосторонньої комунікації з громадськістю є однією з ключових умов успішної діяльності соціальних служб, однак розуміння важливості цього напрямку роботи не означає відсутності комплексу серйозних проблем у сфері PR, обумовлених різними чинниками – соціальними, психологічними, фінансовими. Як одноставно зазначають сучасні українські дослідники, рівень інформування населення про діяльність соціальних служб в цілому та про окремі напрямки їхньої роботи є недостатнім. Так, лише 56% мешканців Харкова змогли назвати державні соціальні організації та установи міста, а про недержавні знало лише 15% [1]. У Запоріжжі, за результатами дослідження О.А.Васильченко, 40%

респондентів — представників неповних сімей – оцінили власний рівень поінформованості про діяльність соціальних служб як низький, 44% – як середній, 12% взагалі нічого не знають про їхню діяльність. Не дивно, що більшість неповних сімей, згідно з результатами опитування (56%) не зверталися до жодної організації [2].

Спробуємо охарактеризувати сутність та причини основних проблем соціальних служб у сфері PR.

1. Недостатня інформованість цільових груп. Хоча в теорії у розпорядженні соціальних служб є усі можливі канали масової комунікації, на практиці цього різноманіття можливостей виявляється недостатньо. Найбільш соціально вразливі групи населення мають найгірші можливості доступу до сучасних ЗМІ та ЗМК, а в окремих випадках (напр., особи без постійного місця проживання) головним джерелом поширення інформації виступають неформальні канали комунікації.

2. Брак фахівців з паблік рилейшнз. Робота з громадськістю повинна займати важливе місце в маркетингу соціальних послуг, однак на практиці обсяг цієї роботи та її результативність визначається не лише наявністю чітко поставлених цілей, а й присутністю у кадровому складі організації осіб, які володіють достатніми знаннями та професійними навичками, щоб реалізувати ці цілі. На думку дослідників, серед причин, які ускладнюють впровадження паблік рилейшнз в діяльність заходів соціального захисту населення, одне з провідних місць посідають проблеми кадрового забезпечення [3].

Безумовно, керівництво соціальних служб може використовувати й зовнішнє консультування, звертатись до незалежних піар-структур, однак на практиці цьому перешкоджає наступна проблема, а саме – недостатнє фінансування.

3. Фінансові питання. Наприклад, 30 секунд реклами на телеканалі «1+1» у будній день коштує 6116 грн без урахування ПДВ у ранковий та денний час і доходить до 20412 грн у прайм-тайм, коли кількість глядачів найбільша [4]. Враховуючи, що однією з умов успішної піар-кампанії є її регулярність, нескладно підрахувати, що лише та частина цієї кампанії, яка передбачає

використання можливостей телебачення, обійдеться щонайменше у 200-300 тис. грн. Висока вартість ефірного часу – одна з причин, чому ми відносно рідко бачимо соціальну телерекламу.

4. Існування комунікативних та психологічних бар'єрів. Інформація, яку поширюють про свою діяльність соціальні служби, не завжди сприймається у повному обсязі через існування певних психологічних бар'єрів у цільових груп громадськості. Наприклад, консерватизм людей похилого віку часто призводить до скептичного ставлення до новацій та ускладнює сприйняття нової інформації.

5. Існування упереджень та негативних стереотипів. Величезна кількість упереджень та негативних стереотипів, властивих масовій свідомості, стосується як тих суспільних груп, які виступають об'єктами соціальної роботи, так державних органів та установ. Наприклад, більшість українців негативно ставляться до багатодітних сімей, вважаючи, що ідеальною кількістю у родині є двоє дітей. в українському суспільстві побутує уявлення, що 9 та більше дітей мають люди, які безвідповідально ставляться до своїх батьківських обов'язків [5]. Ще більш показовою є ситуація із захистом прав дітей. Як зазначають фахівці, однією з основних проблем, що виникають на шляху практичного запровадження в Україні ювенальної юстиції, є негативне ставлення до цього інституту з боку громадськості, ряду науковців, церкви та інших інституцій [6]. Ювенальну юстицію вважають засобом руйнування традиційної сім'ї та батьківського авторитету.

Упереджене ставлення до ювенальної юстиції як інституту, який ще тільки планується створити, співпадає з упередженим ставленням до інституту, який давно існує, тобто до сиротинців та інтернатів, причому негативні стереотипи стосуються не лише умов перебування, а й їх вихованців.

Отже, ми можемо зробити висновки, що на шляху налагодження ефективної діяльності у сфері PR перед соціальними службами стоїть чимало перешкод, пов'язаних як з їх фінансуванням та структурою, так і з соціально-психологічними характеристиками суспільства, зокрема, з існуванням тих настанов та інших феноменів масової свідомості, які безпосередньо впливають

на сприйняття інформації, пов'язаної з діяльністю соціальних служб.

Література:

1. Головій В. М. Взаємодія органів влади, ЗМІ та організацій громадянського суспільства в реалізації державної соціальної політики : [Електронний ресурс] / В. М. Головій. // Державне будівництво. – 2008. – № 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVu_2008_2_42

2. Васильченко О. А. Організація соціального захисту неповної сім'ї: теоретичний і практичний аспекти : [Електронний ресурс] / О. А. Васильченко //Грані. – 2013. – № 11. – С. 74-79. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2013_11_16.

3. Дударьов В.В. PR у закладах соціального захисту населення: постановка проблеми / В. В. Дударьов. // Грані : Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. – Дніпропетровськ, 2015. – № 3. – С. 79-83.

4. Телеканали «1+1 Медіа» оприлюднили розцінки на політичну рекламу : [Електронний ресурс]// Громадська організація "Телекритика. - 29 серпня 2014 року. – Режим доступу: <http://vybory.mediasapiens.ua/2014/08/29/telekanaly-1-1-media-oprylyudnyly-roztsinky-na-politychnu-reklamu/>.

5. Українці негативно ставляться до багатодітних сімей : [Електронний ресурс]//УНІАН. – Режим доступу: <https://health.unian.ua/country/125097-ukrajintsi-negativno-stavlyatsya-do-bagatoditnih-simey.html>

6. Закірова С. Ювенальна юстиція в Україні: проблеми, перспективи : [Електронний ресурс]//Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ. – Режим доступу: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2734:yuvenalna-yustitsiya-v-ukrajini&catid=8&Itemid=350

Кривачук Л.Ф.,
доктор наук з державного управління, доцент
Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності,

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ: ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ

Правове регулювання суспільних відносин в Україні перебуває в стані трансформації, розвитку та вдосконалення. У цьому контексті особливої уваги в сучасних умовах потребує, власне сфера соціальної роботи, зокрема розробка та вдосконалення механізмів державного управління у цій сфері.

У науковій літературі поняття “механізми державного управління” є широковживаним, однак зміст його трактують по-різному. Зокрема, на думку В. Бакуменка та В. Князева, “механізми державного управління” – це “практичні заходи, засоби, важелі, стимули, за допомогою яких органи державної влади впливають на суспільство, виробництво, будь-яку соціальну систему з метою досягнення поставлених цілей” [1, с. 116–117], за визначенням О. Радченко, “механізми державного управління” – це “системна сукупність інституцій, структур, послідовних дій, форм, станів і процесів у державі як продукт організованої людської діяльності, що має на меті реалізацію інтересів і потреб людей та розв’язання нагальних суспільно-політичних проблем за рахунок державного впливу й регулювання суспільної життєдіяльності на основі усталених суспільних цінностей, норм і правил; є формою реалізації функцій держави та має суб’єктом органи державного управління” [4, с. 68]. Таким чином, можна стверджувати, що механізм державного управління є складним системним утворенням, яке поєднує в собі різні складові та має свою специфіку у кожній конкретній сфері.

Доцільно зазначити, що до механізмів державного управління у сфері соціальної роботи належать: правовий, організаційний, інформаційний, громадський, фінансовий. Разом з тим, правовий механізм державного управління у сфері соціальної роботи, на наш погляд, є базовим, оскільки через законодавчі та інші нормативно-правові акти забезпечує законність,

легітимність державно-управлінської діяльності у сфері соціальної роботи, забезпечує основу й межі управлінського впливу держави, регулює взаємини у сфері соціальної роботи.

Основою правового механізму є нормативно-правове забезпечення, що сформоване низкою нормативно-правових актів, тобто актів правотворчої діяльності компетентних державних органів. У цьому контексті вважаємо за доцільне уточнити, що під “нормативно-правовим актом” слід розуміти “офіційний документ, прийнятий офіційними суб’єктами правотворчості, який встановлює, змінює або скасовує норми права” [2, с. 191].

Цілком слушно зазначає Л. Приходченко, що основу правового механізму становить юридичне визначення засобів, інструментів, процедури реалізації державної влади стосовно відносин:

1) між державною владою (державними органами) і суспільством, громадянами;

2) між органами влади з приводу розподілу повноважень, визначення їх правового статусу;

3) державними службовцями і громадянами, залученими до державно-управлінського процесу, як з приводу професійного виконання обов’язків державними службовцями, так і з причин звернення в державні органи для розв’язання своїх проблем [3, с. 62].

Специфікою правового механізму державного управління у сфері соціальної роботи є його комплексність і водночас різноаспектність, позаяк нормативно-правове забезпечення сфери соціальної роботи, зокрема соціальної роботи з різними групами клієнтів та у різних сферах їх життєдіяльності, охоплює різні сфери державної політики: освіту, охорону здоров’я, соціальний захист, профілактику девіантних проявів та явищ тощо.

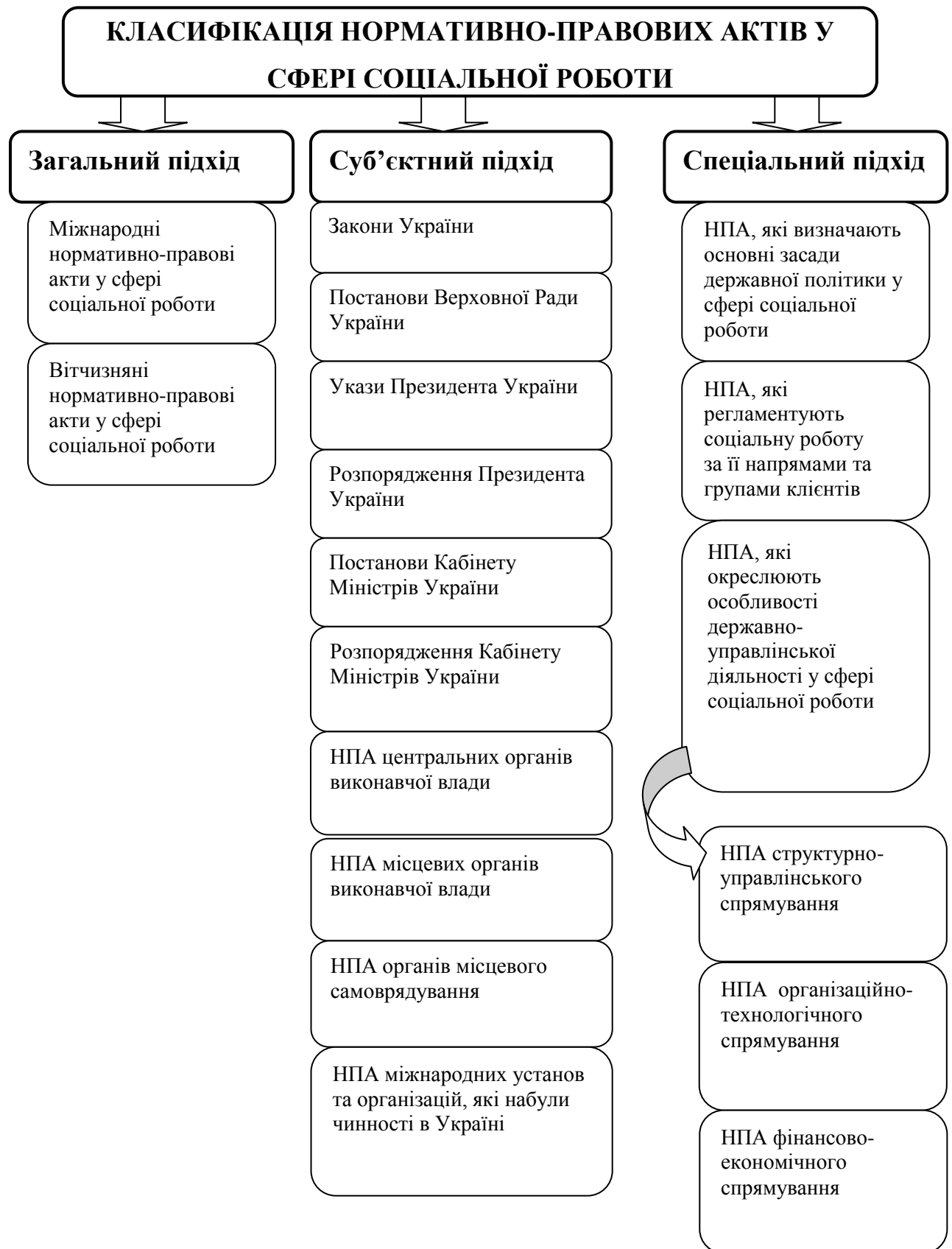

Рис. 1. Класифікація нормативно-правових актів у сфері соціальної роботи

Для ґрунтового аналізу та вивчення нормативно-правового забезпечення у сфері соціальної роботи пропонуємо застосовувати розроблену класифікацію нормативно-правових актів у сфері соціальної роботи за трьома підходами:

- 1) загальний (міжнародні та вітчизняні нормативно-правові акти);
- 2) суб'єктний (за суб'єктами видання нормативно-правових актів);
- 3) спеціальний (за різними напрямками та групами) (рис. 1).

Запропоновані підходи розглядаємо також як певну методику для аналізу, інкорпорації нормативно-правових актів у конкретній сфері, зокрема у сфері соціальної роботи. Тому, безперечно, у подальших публікаціях буде представлено детальний аналіз нормативно-правового забезпечення сфери соціальної роботи за кожним підходом з розглядом конкретних нормативно-правових актів кожної напряму та групи. Слід також зазначити, що нормативно-правове забезпечення у сфері соціальної роботи часто містить істотні недоліки, зокрема схематизм та декларативність окремих нормативно-правових актів, їх неузгодженість і суперечність між ними, суттєвим недоліком є також недостатнє фінансове забезпечення задекларованих правових норм у сфері соціальної роботи.

Література:

1. Державне управління : словник-довідник / [за заг. ред. В. М. Князева, В. Д. Бакуменка]. – К. : Вид-во УАДУ, 2001. – 228 с.
2. Загальна теорія держави і права / М. Цвік, О. Петришин, Л. Авраменко та ін. ; [за ред. М. Цвіка, О. Петришина]. – Х. : Право, 2009. – 584 с.
3. Приходченко Л. Л. Організаційно-правовий механізм забезпечення ефективності державного управління: теоретико-методологічні засади / Л. Л. Приходченко // Теорія та практика державного управління : зб. наук. праць. – Харків : ХарРІ НАДУ, 2009. – Вип. 1 (24). – С. 59–66.
4. Радченко О. В. Категорія “механізм” у системі державного управління / О. В. Радченко // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2009. – № 3. – С. 64–69.

Дулгерова О.М.,

кандидат історичних наук,
Черкаський інститут пожежної
безпеки імені Героїв Чорнобиля
НУЦЗУ

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ДОБРОВІЛЬНА РЕАКЦІЯ НА СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУСПІЛЬСТВА З БОКУ ОРГАНІЗАЦІЇ

Особливе значення для керівників має відповідальність перед суспільством. Адже кожна організація використовує у своїй діяльності матеріальні, фінансові та трудові ресурси держави і тому повинна усвідомлювати свій обов'язок, нести відповідальність перед суспільством, спрямовуючи частину своїх доходів та зусиль на його благо і вдосконалення.

Проблема соціальної відповідальності виникла ще наприкінці ХІХ— на початку ХХ ст., але й досі стосовно цієї проблеми не вщухають дискусії. Дуже часто при цьому згадують ім'я Е. Карнегі. Ендрю Карнегі — провідний бізнесмен у виробництві сталі, видав у 1900 році працю "Євангеліє процвітання", де виклав доктрину капіталістичної благодійності, відповідно до якої прибуткові організації повинні жертвувати частину своїх коштів на благо суспільства. Він вклав понад 350 млн дол. у соціальні програми і побудував понад 2000 публічних бібліотек. Не менш відомий американський бізнесмен Джон Д. Рокфеллер пожертвував 550 млн дол. і заснував фонд Рокфеллера, кошти якого використовуються для розв'язання соціально значущих проблем у сфері економіки, науки, культури. Ще одним прибічником соціальної відповідальності ділових організацій став Роберт Вуд — президент торговельної фірми "Сірс Рьобак енд К", який у звіті за 1936 рік нагадував своїм акціонерам про соціальні зобов'язання організації.

Звичайно, чимало прикладів участі у розв'язанні соціальних проблем можна навести і з практики України. Підтримка мистецтва, створення бібліотек,

тощо посідали важливе місце в діяльності українських промисловців, банкірів, представників ділових кіл.

У наш час повсякденна робота керівника все більше включає громадські справи і питання соціальних змін. Експерти менеджменту підкреслюють, що соціальні проблеми сьогодні такі ж важливі, як і питання прибутку, хоча в недалекому минулому керівників підприємств цікавив лише прибуток.

Який же зміст вкладають теоретики менеджменту в термін «соціальна відповідальність»?

Соціальна відповідальність - це готовність відгукнутися на потреби суспільства, жертвуючи при цьому короткостроковим прибутком. Вкладаючи в будівництво лікарень і шкіл, філантропічні програми, безпека і висока якість продукції без забруднення навколишнього середовища, - все це також підпадає під категорію соціальної відповідальності [5, с. 136-137].

Визнання підприємцями та менеджерами соціальної відповідальності має переваги і недоліки. Переваги соціальної відповідальності виявляються в:

- забезпеченні довгострокових перспектив розвитку суспільства;
- створенні можливості впливу на зміни суспільства;
- розв'язанні соціальних проблем, в тому числі й працівників організації;
- формуванні норм моралі в організації;
- встановленні доброзичливих відносин між підприємцями (менеджерами) та іншими членами суспільства тощо.

Водночас соціально відповідальна поведінка організації, менеджера пов'язана з певними проблемами, найістотнішими серед яких є:

- порушення принципу максимізації прибутку;
- зростання собівартості продукції у зв'язку зі збільшенням витрат на соціальні потреби;
- неможливість забезпечення високого рівня підзвітності суспільству.

Які аргументи переважатимуть у конкретних випадках, залежить від багатьох факторів, серед яких чи не на першому місці, стоїть позиція менеджменту ділових організацій. При цьому варто підкреслити, що соціальна

відповідальність не зводиться до благодійних акцій. Благодійність являє собою разові акції допомоги тим чи іншим групам населення за наявності коштів. Тобто це найпростіша і чи не найменш ефективна форма соціальної відповідальності, хоч і вона потрібна. Оскільки благодійні акції проводяться спонтанно, то нерідко менеджмент тут тимчасовий і недосконалий. Самі ж благодійні акції більше розраховані на зовнішній ефект. А кошти, що виділяються на благодійні акції через громадський характер управління цим процесом, дуже часто використовуються не за призначенням, нерідко навіть розкрадаються.

Зовсім інша річ — соціальна відповідальність. У цій сфері кожна організація ретельно визначає напрями цієї роботи заздалегідь, оприлюднює свої наміри, створює відповідні управлінські підрозділи, широко залучає громадськість, але не перекладає на неї управлінську діяльність. Соціальна відповідальність у такому випадку стає органічною складовою менеджменту фірми.

Все викладене вище в кінцевому підсумку в 70-ті роки зумовило створення концепції соціальної відповідальності ділових організацій.

Концепція корпоративної соціальної відповідальності була запропонована Кітом Девісом у 1975 році. Вона охоплює п'ять ключових положень, які цілком зберігають свою актуальність не тільки для зарубіжних, а й для вітчизняних політиків та бізнесменів.

1. Соціальна відповідальність виникає з суспільної влади. Органи влади мають створювати умови і показувати приклади соціальної відповідальності.

2. Бізнес має діяти як двостороння відкрита система: з одного боку, враховувати вплив суспільства, ринкові сигнали, а з іншого — бути відкритим у своїх операціях для громадськості.

3. Соціальні витрати мають бути ретельно обчислені й розглянуті з погляду правомірності їх віднесення до собівартості виготовлення того чи іншого продукту, надання послуг.

4. Соціальні витрати, що розподіляються за кожним продуктом, послугою, видом діяльності, в кінцевому підсумку оплачуються споживачем.

5. Ділові організації, як і громадяни, залучаються до відповідальності за розв'язання поточних соціальних проблем, які перебувають за межами звичайних сфер їхньої діяльності.

Сьогодні питання соціальної відповідальності активно обговорюється суспільством. Якщо раніше вважали, що менеджмент - це певна система влади, то нині він виступає як важливий ресурс суспільства. Як результат, існують як позитивні аргументи соціальної відповідальності, так і негативні. До аргументів на користь соціальної відповідальності відносять:

1. Сприятливі для бізнесу довгострокові перспективи. Підприємства, соціальні дії яких поліпшують життя місцевого населення і ліквідують необхідність державного регулювання, можуть мати власний інтерес через вигоди, які забезпечуються участю в житті суспільства.

2. Зміна потреб і надій широкої публіки.

3. Наявність ресурсів для надання допомоги у вирішенні соціальних проблем.

4. Моральні зобов'язання бути соціально відповідальними.

До аргументів проти соціальної відповідальності відносять:

1. Порушення принципу максимуму прибутку.

2. Витрати на соціальні потреби.

3. Недостатній рівень звітності широкій публіці.

4. Нестача вміння вирішувати соціальні проблеми, тобто невміння задовольнити соціальні потреби, непрофесіоналізм.

5. Застосування соціальної відповідальності тільки з рекламною метою.

Підприємці та менеджери мають вибирати такий варіант соціальної відповідальності, який забезпечував би переваги та сприяв усуненню чи послабленню недоліків [3, с. 135].

Організації повинні спрямувати частину своїх ресурсів і зусиль на користь місцевих товариств, в яких функціонує підприємство, його підрозділи та суспільство в цілому.

Отже, для успішного управління організація повинна вміти пристосовуватися і відгукуватися на проблеми, які виникають у соціальному

середовищі, щоб зробити це середовище більш сприятливим для організації. Витрати на соціальну відповідальність виправдані кращим відношенням суспільства до фірми. Це повинно вести до підвищення лояльності споживачів до виробників продукції, зниження рівня регулюючого втручання держави та загального покращання стану суспільства [4, с. 148-149].

Література:

1. Іваненко О. Визначення поняття, сутності та видів соціальної відповідальності: актуальні проблеми/ О. Іваненко //Право України. - 2006. - № 1. - С.60-64.
2. Лисогор В. Духовно-етична та соціальна відповідальність підприємництва/ Василь Лисогор //Підприємництво, господарство і право. - 2004. - № 5. - С. 133-137.
3. Міненко М. А. Механізм реалізації заходів соціальної відповідальності професійними виробничими об'єднаннями/ М. А. Міненко //Економіка АПК. - 2008. - № 10. - С.147-150.
4. Міненко М.А. Визнання принципів соціальної відповідальності професійними виробничими об'єднаннями та їх учасниками/ М.А. Міненко //Економіка АПК. - 2008. - № 7. - С.136-140.
5. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія управління: Посібник. – К.: Академвидав, 2003. – 568 с.

Грицанюк В.В.

кандидат політичних наук, доцент,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

**«СОС-ДИТЯЧЕ МІСТЕЧКО» ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА
СІМЕЙНОЇ ОПІКИ ДІТЕЙ-СИРИТ ТА ДІТЕЙ ПОЗБАВЛЕНИХ
БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ**

Одне з головних завдань будь-якого суспільства і держави – здійснення права дитини на виховання в сім'ї. Адже доведено, що саме сім'я сприяє всебічному розвитку особистості. Практична діяльність європейських країн більше орієнтується на розвиток прийомних сімей. В Україні ж процес деінституціалізації ще триває, громадська свідомість не в силі подолати певні стереотипи, щодо виховання дітей-сиріт, тому інститут прийомної сім'ї знаходиться у нас не настільки поширений як за кордоном. Серед різноманітних форм опіки, на нашу думку, заслуговує уваги СОС-дитяче містечко, як достатньо ефективна форма опіки над дітьми-сиротами та дітьми, які позбавлені батьківського виховання, про що свідчить широке використання її у високорозвинутих країнах.

Ідея організації «СОС-Кіндердорф» («Дитяче село») виникла у повоєнні роки в австрійця Германа Гмайнера. У 1949 році він побудував перший будинок майбутнього дитячого села для дітей, позбавлених батьківської опіки. Сьогодні діяльність організації «СОС-Кіндердорф Інтернешнл» поширилася на всі континенти, у світі діє 1690 установ «СОС-дитяче село» або «дитячих містечок», в яких проживає понад 58 тисяч дітей-сиріт. Найбільшим дитячим селищем в Європі вважається селище Хінтербрюль (Австрія). В ньому 24 будинки.

СОС-дитяче містечко – недержавна інституція повної опіки над дітьми сімейного типу. В основу функціонування містечок покладено чотири основні принципи – СОС-мати, брати і сестри, будинок, СОС-дитяче містечко. Метою їх діяльності є забезпечення максимально наближених до сімейних умов життя, задоволення фізичних і психічних потреб дитини, підготовка до самостійного життя. «Дитяче селище» – відкрита установа, яка не має ні огорожі, ні охоронців. За певним розкладом його можуть відвідувати як фізичні особи так і представники установ, які регулярно роблять пожертвування на його утримання, а також родичі дітей. До нього приймаються діти у віці до 10 років, хоча можуть бути прийняті і старші діти, якщо мають молодших братів і сестер, і їх рівень відповідає інтелектуальному розвитку.

СОС-дитяче містечко складається з кільканадцяти сімей, які проживають в 10-15 односімейних будинках на великій території, де розміщені ігровий і спортивний майданчики, приміщення для педагога, психолога, логопеда, адміністративно-господарської служби. Кожна сім'я має свій будинок, який є головним місцем проживання. У будинку живуть 6-8 дітей. Кожна дитина має своє ліжко, шафу, іграшки, наближені до природних умови проживання, визначені обов'язки, наприклад, опіка над молодшими тощо. Діти відвідують місцеві дошкільні заклади і школи, оскільки метою є інтеграція установи з місцевою спільнотою, що забезпечить підготовку дітей до нормального, повноцінного суспільного життя. У такому селищі діти навчаються справжніх цінностей, діляться обов'язками, налагоджують зв'язки, які часто тривають усе життя. Кожна дитина має бути оточена любов'ю. Через любов і підтримку можна зняти травми, залишені у психіці, будуючи довіру. Діти вчаться довіряти іншим і вірити у себе, можуть визначити і сповна використати свій потенціал.

Частина дітей може передаватися на усиновлення чи патронат. Після випуску у 15 років до остаточного життєвого самовизначення вихованці можуть знаходитися у "молодіжному домі", де передбачена посада наставника-вихователя.

СОС-мати – це, з одного боку, службовець, який отримує зарплату і має право на вихідні, відпустку (в цей час її підміняє СОС-тітка). І разом з тим, її служба – це не просто професія, а скоріше самовіддане служіння дітям, причому чужим дітям, бо вона відмовилася від своєї сім'ї.

При виході на пенсію мати-вихователька соціально захищена. Залишаючи свою службову кімнату в дитячому селі, їй надається можливість або поселитися в «Будинок для матерів».

В Україні міжнародна благодійна організація «Благодійний фонд «СОС Дитячі містечка» працює вже понад 13 років. Організація поширює міжнародні стандарти якості соціальних послуг та керується в роботі європейськими стандартами поза-домашньої опіки дітей «Якість на благо дітей» та Рекомендаціями ООН з альтернативного догляду за дітьми. Перше в Україні СОС-містечко було створене у 2006 році в м. Бровари, Київської області. У

2010 році відбулося офіційне відкриття цього СОС-містечка, у якому 45 дітей виховуються в 10 СОС-сім'ях.

Варто зазначити, що СОС-дитяче містечко, звичайно, не є ідеальною опікунською установою, хоча б через відсутність життя з біологічними батьками. Адже ніхто і ніколи повною мірою не замінить власних, природних та люблячих батьків. Відсутність прийомного батька теж є суттєвим недоліком цієї форми опіки. Однак містечко дає можливість на щасливе дитинство, нормальний розвиток, можливість бути разом з рідними братами і сестрами багатьом дітям-сиротам.

Література:

1. Mirko Lukas, Ivan Lenard. SOS Children's Friendly Community Historical Overview. / M. Lukas, I. Lenard // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED556330.pdf>
2. A loving home for every child. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sos-childrensvillages.org/>
3. Карпенко О. Є. Опіка над дітьми у сос-дитячих містечках польщі. / О. Є. Карпенко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe
4. Мурашкевич О. А. Технології соціальної роботи в зарубіжних країнах: навч.-метод. посіб. / О. А. Мурашкевич ; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2013. – 202 с.
5. СОС Дитячі Містечка в Україні. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sos-ukraine.org/ua/pro_nas/sos-v-ukraini/

Кіра М.М.,
студентка,
Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності,
Науковий керівник: Кривачук Л.Ф.,
доктор наук з державного управління, доцент
Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності

РЕАБІЛІТАЦІЯ ТА АДАПТАЦІЯ ОСІБ, ЗВІЛЬНЕНИХ З МІСЦЬ ПОЗБАВЛЕНИХ ВОЛІ

Проблема реабілітації та адаптації осіб, звільнених з місць позбавлення волі є особливо актуальною в сучасних умовах трансформаційного суспільства. Значна кількість осіб цієї категорії потребують допомоги, щоб знову пристосуватися до звичайного життя у суспільстві. У цьому контексті, поняття реабілітація відкриває широкий аспект роботи соціальних працівників, з особами, звільненими з місць позбавлення волі.

У Словнику-довіднику з соціальної роботи (М. Гуліна) поняття «реабілітація» (від лат. rehabilitation – «відновлення») трактується як «...дії спрямовані на відновлення фізичних, психічних і соціальних можливостей... Це загальний термін, який застосовується до осіб з тимчасовою чи стійкою непрацездатністю, а також до інвалідів дитинства» [2, с. 279].

Доцільно зазначити, що соціальна реабілітація є видом соціальної діяльності спеціально уповноважених органів держави, соціальних служб, об'єднань громадян та інших соціальних інституцій, що спрямована на здійснення системи організаційних, економічних, правових, культурних, освітніх, лікувальних, оздоровчих та інших соціальних заходів щодо відновлення фізичного стану, честі, гідності, прав та свобод особи.

Саме соціальна реабілітація та адаптація, спрямовані на відновлення порушених соціальних зв'язків за допомогою мобілізації внутрішніх ресурсів, творчого потенціалу особистості, використання її природної активності, а також збереження, захисту нормального рівня життя і здоров'я.

Особи, які відбувають покарання за вчинені кримінальні злочини, перебувають у несприятливих для їх позитивної реабілітації умовах:

відірваність від звичного середовища, ізолюваність від суспільства, примусовий спосіб життя, обмеження в реалізації потреб особистості, тривале співжиття зі злочинцями, як правило, деградованими розумово й морально, часто призводять до негативних змін у їх психіці, зменшують їх соціальну цінність. На багатьох засуджених негативно впливають різні чинники, зокрема втрата зв'язків з сім'єю і, як наслідок, – розлучення, втрата родинних зв'язків тощо. Практично кожен другий засуджений має певні психічні відхилення [1, с. 87].

У контексті досліджуваної проблеми слід звернути також увагу на питання соціальної реабілітації дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, з числа осіб, звільнених з місць позбавлення волі. Основними напрямками соціальної реабілітації дітей цієї категорії є: виконання державних програм їх соціальної адаптації; соціалізація і ресоціалізація підлітків, звільнених з місць позбавлення волі; соціальна та психологічна адаптація дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, з числа осіб, звільнених з місць позбавлення волі, які є інвалідами; соціально-правовий захист учасників навчально-виховного процесу в контексті Державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття») [3].

Також окремої уваги потребує проблема ресоціалізації та адаптації жінок. Загалом, середній термін позбавлення волі у жінок довший, ніж у чоловіків. Перебуваючи в умовах, не пристосованих до психологічних і фізіологічних особливостей, жінки дезадаптуються, втрачають соціальні зв'язки, психологічно деформуються. Тому жінки гостро потребують соціальної допомоги, спрямованої на зміни стереотипу життя, звикання жити в інших умовах.

Умови і порядок надання всебічної допомоги особам, звільненим із місць позбавлення волі, визначені Законом України «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк» (від 17 березня 2011 р. № 3160-VI) [5]. Слід зазначити, що центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування здійснюють соціальний патронаж звільнених осіб, зокрема,

утворюють спостережні комісії, піклувальні ради при спеціальних виховних установах та здійснюють контроль за діяльністю суб'єктів соціального патронажу, які їм підпорядковані. Загальну координацію соціального патронажу звільнених осіб віком до 35 років включно здійснює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері освіти і науки, молоді та спорту, а після 35 років – центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах трудових відносин, соціального захисту населення [5].

З метою впровадження ефективного механізму взаємодії суб'єктів соціального патронажу осіб, які відбули покарання у вигляді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, чіткого визначення дій центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, закладів, причетних до надання послуг звільненим особам, покращення якості надання соціальних послуг, створення умов для подальшої соціальної адаптації таких громадян та інтеграції їх в суспільство розроблено та затверджено «Порядок взаємодії суб'єктів соціального патронажу звільнених осіб» (від 7 листопада 2011 р. № 429/831/769/3279/5 [4].

Також слід зазначити, що на цьому етапі психологічна і соціально-виховна робота в пенітенціарних установах, стикається з низкою труднощів, зокрема недостатність фінансування і кваліфікованого персоналу, стереотипне мислення громадськості, переповненість колоній і слідчих ізоляторів тощо. Разом з тим, в пенітенціарних установах створюються і функціонують психологічні служби, розробляються і впроваджуються різні форми роботи шляхом педагогічного співробітництва, здійснюється співпраця з закладами охорони здоров'я як на території установ виконання покарань, так і в регіональних медичних установах, виконується робота стосовно здійснення соціальної адаптації, реабілітації та ресоціалізації осіб, які ще знаходяться або вже звільнилися з місць позбавлення волі.

Підсумовуючи, зазначимо, що особи, звільнені з місць позбавлення волі, як об'єкти соціальної роботи, потребують особливого етичного підходу при

роботі з ними. Одним з аспектів ефективної соціальної роботи з особами, звільненими з місць позбавлення волі є застосування адекватних ситуації професійних етичних норм і правил, застосування дієвих технологій соціальної роботи, однією з яких є соціальна реабілітація. Саме повага, терпеливість, і вміння вислухати таких людей, має бути головним принципом соціальної реабілітації. Реалізація етичних принципів у процесі здійснення соціальної реабілітації та адаптації осіб, звільнених з місць позбавлення волі є необхідним аспектом, який повинен враховуватися фахівцями при формуванні суб'єктності цієї категорії клієнтів соціальної роботи.

Література:

1. Беци О.В. Проблеми соціальної адаптації осіб, які відбули кримінальні покарання / О.В. Беци ; [за заг. ред. О.В. Беци]. – К. : Атака, 2006. – 136 с.

2. Гулина М.А. Словник-довідник з соціальної роботи / М.А. Гулина. – СПб. : Питер, 2008. – 400 с.

3. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») : Постанова Кабінету Міністрів України (від 03.11.1996 р. № 896) (із змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/896-93-п>.

4. Порядок взаємодії суб'єктів соціального патронажу звільнених осіб : Наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства юстиції України (від 7 листопада 2011 р. № 429/831/769/3279/5) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1441-11>.

5. Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк : Закон України (від 17 березня 2011 р. № 3160-VI) (із змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3160-17>.

Чіпак Л.І.,
студентка,
Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності,
Науковий керівник: Кривачук Л.Ф.,
доктор наук з державного управління, доцент
Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

З «ДІТЬМИ ВУЛИЦІ»

Проблема «дітей вулиці» в Україні не дає про себе забути: щодня тисячі позбавлених домашнього тепла підлітків на наших очах вживають алкоголь, нюхають клей, жебракують та вчиняють злочини. Головна причина, що породжує «вуличну» проблематику – криза родини. Як слушно зазначає Л. Волинець, авторитет, і виховний потенціал українських родин в сучасних умовах послаблюється. Зниження рівня життя сімей з дітьми відбувається одночасно із значною трансформацією духовних цінностей населення. Це особливо негативно відображається на становищі дітей: спостерігається загострення ситуації з дитячою бездоглядністю, зокрема з соціальним сирітством, а також з дитячою безпритульністю [1].

«Діти вулиці» – це діти молодші 18 років, які тривалий час живуть у вуличному середовищі. Це діти, які переходять з одного місця проживання на інше, у яких є свої групи ровесників і контакти на вулиці. Офіційно у цих дітей може бути певне місце проживання, де проживають їх батьки, або відповідні установи, де вони перебувають офіційно. Але найчастіше у цих дітей слабкий зв'язок з дорослими, зокрема з батьками, школою, дитячими установами, соціальними службами.

Причинами появи такого соціального явища, як «діти вулиці» є:

- своєрідна форма виразу протесту або образи на вчителів, батьків;
- страх перед можливим фізичним або моральним покаранням за певний непристойний вчинок або за погану поведінку;
- відсутність належної турботи та догляду з боку батьків;

– відчуття самотності і своєї «непотрібності» (такі діти часто замкнуті, сумні) [2].

Надання допомоги дітям, які залишилися з різних причин без батьківської опіки та піклування є надзвичайно важливим напрямом соціальної роботи та соціальної політики держави. Оскільки Україна у 1991 р. ратифікувала Конвенцію ООН про права дитини [4], то відповідно взяла на себе низку зобов'язань по забезпеченню і захисту дітей цієї категорії.

Розглядаючи проблему «дітей вулиці», необхідно мати на увазі, що практична соціальна робота з цією категорією дітей передбачає роботу з досить широким колом дітей, які вже на вулиці або можуть там опинитися. Під час роботи з дитиною необхідно враховувати особисту думку дитини, тому що, вона має свободу вибору. Окрім того, дитина повинна мати можливість висловити свою думку. Якщо вона не хоче повертатися в сім'ю, але згодна залишитися в притулку, її не можна змушувати повертатися додому, навіть, якщо на цьому наполягають батьки, водночас слід з'ясувати спершу причини та лише тоді приймати конкретне рішення. Якщо дитина не хоче жити в певному інтернаті з якихось причин, але погоджується на інший, то це потрібно враховувати [3].

Для фахівця соціальної роботи важливим є питання: куди дитина піде вночі, з ким буде завтра, хто простягне їй руку, за ким вона піде. Адже є особи, котрі прагнуть обдурити дитину, використати її у своїх цілях, і таких чимало. Тому важливо чітко вести облік дітей цієї категорії та забезпечити їх соціально-правовий захист.

Соціальний працівник для таких дітей є своєрідною «швидкою допомогою». Він бере на себе відповідальність за долю дитини, підтримуючи у складних ситуаціях, намагаючись повернути до рідної сім'ї або ввести у новий світ. Цим світом спочатку може стати притулок, орієнтований на те, щоб повернути дитину до сім'ї (рідної, опікунської, прийомної). Новим світом для дитини можуть стати спеціальні центри, де працюють кваліфіковані фахівці, які здатні надати допомогу. Робота у таких центрах будується із врахуванням

індивідуальних потреб дитини, зорієнтована на надання психологічної, соціальної і матеріальної допомоги, навчання дітей соціальним навичкам [5].

Проаналізувавши проблему «дітей вулиці», можна виокремити такі чинники, які істотно впливають на вихід дитини на вулицю:

- можливість свободи самовияву; дитина потребує такої свободи, і саме вулиця надає їй те, чого вона не отримує в родині, в домашніх умовах;
- вулиця являє собою субкультуру спілкування дитини з собі подібними, що відповідає її інтересам і потребам на конкретному етапі життя; у цьому середовищі дитина відчуває себе «як усі», на рівних, є відчуття певної комфортності;
- на вулиці існує різноманіття; новизна і незвичність явищ, що забезпечують задоволення допитливості дитини, її постійно зростаючий інтерес і природні потреби; саме на вулиці дитина зустрічає значну кількість прикладів, які не мають ціннісних обмежень і тому стають зразками, досить доступними для наслідування.

Отже, щоб надавати необхідні соціальні послуги «дітям вулиці» фахівці соціальної роботи повинні мати комплексну теоретичну підготовку і практичні навички, що дозволять надавати ефективну соціальну допомогу, застосовувати сучасні технології соціальної роботи з «дітьми вулиці», важливо знати нормативно-правову базу для забезпечення належного соціально-правового захисту дітей цієї категорії. Працювати з «дітьми вулиці» досить важко, тому потрібно володіти сучасними інноваційними технологіями та методиками, враховувати психологічні особливості дитини, і приймати «найкращі рішення в інтересах дитини», як зазначено у Конвенції ООН «Про права дитини».

Література:

1. Волинець Л.С. Щодо соціального феномену «діти вулиці» в Україні Соціальна політика в Україні та сучасні стратегії адаптації населення : зб. наукових статей Л.С. Волинець. – К. : НВТ «Студцентр», 1998. – 175 с.

2. Волинець Л. Права дитини в Україні: проблеми та перспективи / Л. Волинець. – К. : Логос, 2000. – 74 с.

3. Зайцевська Т.Ю. Вулична соціальна робота // Соціальна робота: теорія, досвід перспективи : матеріали доповідей та повідомлень науково-практичної конференції. – Ужгород, 1999. – Ч. 1. – 262 с.

4. Конвенція ООН «Про права дитини» (від 20 листопада 1989 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021.

5. Панська А. Організація і технологія соціальної роботи з дітьми вулиці / А. Панська. – К. : Інтернац. союз. Ліга соц. прац. України. 2003. – 134 с.

Бартіш О.,

студентка,

Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності,

Науковий керівник: Грицанюк В.В.

кандидат політичних наук, доцент,

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

БЕЗБАР'ЄРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ: МІСТО, ЯКЕ ЗРУЧНЕ ДЛЯ ВСІХ

Безбар'єрне середовище в сучасному суспільстві означає доступність кожної людини, не залежно від її фізичних, сенсорних чи інтелектуальних можливостей, до легкого пересування вулицями міста і безперешкодного відвідування громадських місць. Доступність передбачає устатковане середовище, яке підлаштоване для людей з інвалідністю під їх потреби. Місто, яке зручне для всіх.

Європейські країни, такі як Іспанія, Німеччина і Франція, давно адаптували міста під потреби людей з інвалідністю. На сьогоднішній день практично у всіх містах інфраструктура повністю пристосована для людей з

обмеженими фізичними можливостями. Тут функціонують підйомники в громадському транспорті, спеціальні датчики руху і звуковий супровід пішохідних переходів, обладнані платформи, окрім того доступні кафе, магазини. Для людей з порушенням зору на вулицях міста існують колірні коди, ліфти з кнопками де надписи продубльовано шрифтом Брайля, і навіть тротуарні доріжки, викладені з різних видів плитки [1].

Інтереси маломобільних груп населення представляють різні громадські організації, які утворені на добровільній основі. Діяльність цієї сфери контролюється Радами інвалідів. Будівельні компанії, які співпрацюють із місцевими соціальними службами будують житлові будинки, які повністю пристосовані для людей з інвалідністю та поділяються на кілька зон, залежно від стану здоров'я людей, які будуть проживати в таких спорудах [2].

Як можна зауважити, в розвинених країнах рівень допомоги знаходиться на дуже високому рівні. Хочеться щоб Україна також почерпнула з європейського досвіду багато корисного і започаткувала в нашій країні щось подібне.

Сьогодні в Україні проблема доступності до громадських місць набуває особливо гострого значення, адже внаслідок воєнних дій на сході України, в нас кожного дня збільшується кількість людей з інвалідністю. Відповідно потрібно вживати заходів щодо доступності першочергових установ, таких як аптеки, лікувальні заклади [3].

«Громадські організації «Європейська асоціація з прав інвалідів» та «Права людини» при підтримці Фонду сприяння демократії Посольства США в Україні промоніторували 2044 аптеки Києва, Миколаєва та Одеської обл. щодо виконання даного пункту Ліцензійних умов. З них 1026 були визнані в цілому доступними для осіб з порушеннями опорно-рухового апарату, 918 — недоступними» [2].

Зміни потрібно розпочинати з малого, а як можна зазначити, на даний момент проблема з пандусами в країні стоїть доволі гостро.

Гуманізм будь-якого суспільства проявляється в тому, як саме держава відноситься до вразливих категорій населення – дітей, людей похилого віку, та звісно людей з інвалідністю.

Література:

1. Безбар'єрне середовище / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://monitor-press.com/ua/extensions/statti-ua/4539-16414.html>

2. Європейський досвід створення безбар'єрного середовища / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pedpresa.ua/160113-u-znu-obgovoryly-yevropejskyj-dosvid-stvorennya-bezbar-yernogo-seredovyshha.html>

3. Безбар'єрне середовище для людей з інвалідністю в Україні: п'ять основних проблем / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.irf.ua/allevnts/news/bezbarene_seredovishe_dlya_lyudey_z_invalidnis_tyu_v_ukraini_pyat_osnovnikh_problem/

Буряк А.В.,
студентка,
Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності,
Науковий керівник: Шерман О.М.,
доктор політичних наук, доцент,
Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності

ПРИНЦЕСА ДІАНА: КОРОЛЕВА ЛЮДСЬКИХ СЕРДЕЦЬ ТА ІДЕАЛЬНИЙ СОЦІАЛЬНИЙ ПРАЦІВНИК

Імідж є у кожного політика та державного діяча, але мало в кого імідж мав такі виразні риси гуманізму, як в принцеси Діани. Вона увійшла в історію як королева людських сердець, але вона могла б бути й ідеальним соціальним працівником. «Ніщо не приносить мені більше щастя, ніж допомога найбільш

вразливим людям у суспільстві. Це мета і невід'ємна частина мого життя», - любила повторювати леді Ді [1].

Духовним наставником Діани стала матір Тереза. У неї з'явилася місія: «Я завжди була, є і буду постаттю тільки гуманітарною, я хочу тільки допомогти людям, чим можу, от і все... Світ хворий на відсутність милосердя і співчуття все сильніше і сильніше... Хтось повинен любити людей і сказати їм це». Діана підтримувала англійський балет, хоспіси, лікарні, дитячі лікарні - допомагала хворим на СНІД, рак, лейкемію. Вона боролася за заборону протипіхотних мін - особисто зняла фільм, присвячений мінним полям Анголи [2]. Діана об'їздила безліч країн, від Анголи до Боснії, щоб самій переконатися у жахливих наслідках застосування цієї зброї.

Завдяки діяльності Діани суспільство почало по-іншому дивитися на багато проблем. Зокрема, змінилося ставлення до хворих на ВІЛ/СНІД. Під час своїх появ перед публікою Діана часто зупинялася, щоб поспілкуватися з людьми і вислухати їх. Вона цілком вільно могла розмовляти з представниками різних верств суспільства, партій, релігій. З безпомилковим інстинктом вона завжди вирізняла саме тих, хто найбільше потребував її уваги.

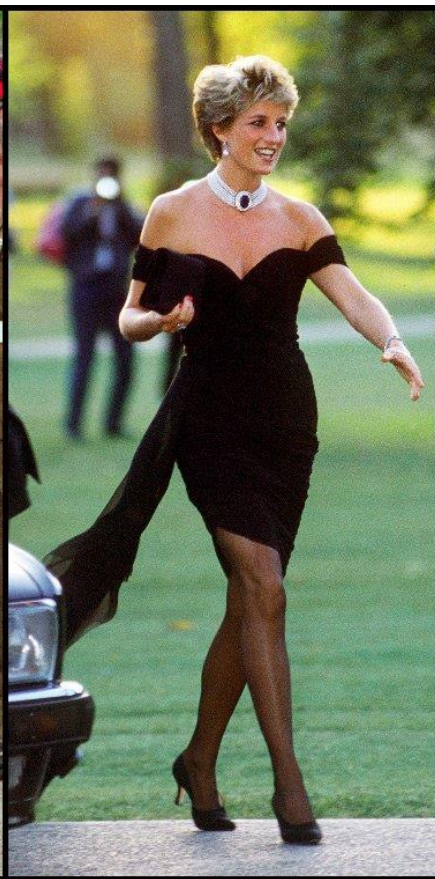
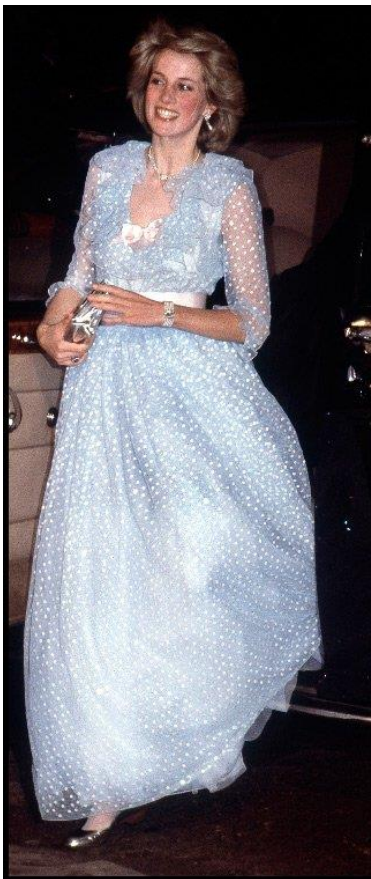
Цікаво, що коли Діана відвідувала хворих дітей, то обирала сукні яскравих кольорів, адже малюкам подобається все барвисте. Одягала намиста, з якими діти могли б гратися, сидячи в неї на колінах. Принцеса Діана шукала підхід до кожного, з ким спілкувалася. Саме людяність та відкритість зробили її такою популярною [3].

Однак за свою популярність Діана заплатила зруйнованим особистим життям. Колись молода Ді була впевнена, якщо її полюбить увесь світ, то Чарльз не залишиться байдужим до неї. Але чим популярнішою ставала Діана, тим більше віддалявся від неї принц.

Для всіх принцеса була ідеальною дружиною та матір'ю, і коли вона заговорила про розлучення, суспільство було шоковане. З того дня, де б не з'являлася Діана, папараці кричали їй неприємні слова та навіть доводили до істерик.

Діана змушена була співпрацювати з пресою. Ді завжди виграла інформаційну битву: це доводить той факт, що вона була на обкладинці журналу «Life» більше 80 раз. Люди хотіли її бачити, вона була значно ближчою та ріднішою для народу, ніж всі члени королівської сім'ї разом узяті. Пішовши від Чарльза, Діана стала королевою людських сердець та світовим символом моди. Їй більше не потрібно було грати відведену роль, нарешті вона могла бути собою.

Без сумніву, над іміджем Принцеси Діани працювало безліч фахівців, але й сама принцеса активно підтримувала свій імідж і жодного разу не дала приводу засумніватися в реальності свого образу. Вперше в історії монархії представниця королівської сім'ї приділяла стільки уваги соціальним проблемам і перетворила образ соціального працівника, який надає психологічну допомогу та моральну підтримку хворим, на частину свого іміджу.

Література:

1. Всесвітній день доброти. 14 цитат відомих філантропів про людяність, турботу і любов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nv.ua/ukr/style/life/vsesvitnij-den-dobroti-14-tsitat-vidomih-filantropiv-pro-ljudjanist-turboti-i-ljubovi-663394.html>
2. [Принцеса Діана - приречена любити](http://women-info.pp.ua/woman_stars/printsesa-d-ana-prirechena-lyubiti/) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://women-info.pp.ua/woman_stars/printsesa-d-ana-prirechena-lyubiti/
3. Що вдягала легендарна Леді Ді: в Лондоні відкрилась виставка суконь принцеси Діани [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.5.ua/dyvohliad/u-shcho-vdihalas-dusha-brytanii-v-londoni-vidkrylas-vystavka-sukon-lehendarnoi-ledi-di-139357.html>

